

Asia Teoskynnys, tekstiili

Hakija A

Annettu 3.5.1989

Tiivistelmä *A:n suunnittelema kangasmalli oli siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, että se oli tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan suojattu teos. X Oy:n valmistamassa kankaassa oli käytetty yhtä samanlaista elementtiä kuin A:n mallissa. Sitä ei voitu kuitenkaan kokonaisuutena pitää A:n teoksen kappaleena.*

SELOSTUS ASIASTA

A on pyytänyt 31.1.1989 päivätyllä kirjeellä tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, ovatko A:n suunnittelemat kangasmallit sekä eräät valmiit kankaat ratkaisuiltaan ja omaperäisyydeltään sillä tavalla identtisiä, että voitaisiin perustellusti olettaa mallien olleen esikuvina näille kankaalle.

Lausuntopyynnöstä ilmenee, että A oli käynyt erään vaatetusalan edustusta harjoittavan yhtiön kanssa neuvotteluja kangasmalliensa kaupallisesta hyödyntämisestä kevästä 1988 saman vuoden syksyyn. A oli jättänyt suunnittelemansa mallit yhtiön pyynnöstä sinne lainaksi ja tutkittaviksi. Neuvottelut eivät olleet johtaneet tuloksiin ja mallit oli palautettu A:lle.

A oli myöhemmin havainnut eräässä kangasliikkeessä myytävänä kankaita, jotka olivat hänen mielestään silmään pistävän yhteneväisiä hänen suunnittelemiensa mallien kanssa. A epäilee, että yhtiö oli tavalla tai toisella luvottomasti hyödyntänyt hänen mallejaan.

Lausuntopyynnön mukana tekijänoikeusneuvostolle on toimitettu A:n suunnittelemiensa kolmen kangasmallin piirustukset muunneltuihin sekä näytteet A:n kangaskaupasta löytämistä kankaista.

A on tekijänoikeusneuvoston tiedustelun johdosta ilmoittanut, että hänen lausuntopyynnössään mainitsemat kankaat ovat X Oy nimisen yhtiön valmistamia. Lisäksi A on ilmoittanut käyneensä mainitsemiaan neuvotteluja Y Oy nimisen yhtiön kanssa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan on sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, tekijänoikeus teokseen. Sanonta "luonut teoksen" osoittaa, että tuotteen on saadaksesen tekijänoikeudellista suojaa oltava henkisen luomistyön tulos eli sen tulee olla omaperäinen ja itsenäinen; sen tulee ylittää teostaso. Teos voi ilmetä millä tavalla tahansa. Tekijänoikeus ei suojaa ideaa, vaan idean ilmenemismuotoa. Tekijänoikeuslain 1 §:ssä olevassa esimerkinomaisessa teosluettelossa on mainittua myös taidekäsityön ja taideteollisuuden tuote. Teoskynnyksen arvostelemiseksi ei tekijänoikeuslaissa ole annettu tarkkoja sääntöjä, koska ratkaisu viime kädessä riippuu harkinnasta kussakin yksittäisessä tapauksessa.

Tekijänoikeuslain valmistelun perustana olevassa komiteanmietinnössä (komiteanmietintö 53/5, Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin.) todetaan, että ehdotettu laki ei koskisi jokaista tuotetta, jota kansantajuisesti voidaan sanoa taiteelliseksi käyttöesineeksi. Taideteollisuuden ja taidekäsityön tuote tulee osalliseksi tekijänoikeussuojasta edellyttäen, että sitä voidaan pitää taiteellisena teoksena. Mietinnössä todetaan edelleen, että asian luonnosta johtuen olisivat itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset asetettava verraten korkealle.

Tekijänoikeussuojaa lähellä oleva mallioikeussuoja perustuu mallioikeuslakiin (221/71). Mallisuoajakomitean mietinnössä (komiteanmietintö 1966:A 13.) todetaan, että mallin osalta kysymyksessä on tavallisesti sellaisen muotoilun suojaaminen, joka edustaa uutta luomusta, mutta ei saavuta sellaista taiteellista tasoa, jota pidetään tekijänoikeuden mukaisen suojan saamisen edellytyksenä.

Käyttötaitteen tuotteiden, jollaiseksi kangasmalli lienee katsottava, osalta on useita korkeimman oikeuden ratkaisuja (esimerkiksi KKO 1932 II 267, makuuhuoneen kalusto, 1948 II 464, kattovalaisin, 1975 II 25, sohvakalusto, 1976 II 48, koristevalaisin, 1980 II 3, koru- ja solkimallit). Edellä olevissa tapauksissa tekijänoikeudellisen suojan saaminen on edellyttänyt korkeaa omaperäisyystasoa. Toisaalta rannekorua (KKO 1962 II 60) ja ryijyä (KKO 1971 II 4) on pidetty tekijänoikeuslain tarkoittamina suojattuina teoksina.

Lausuntopyynnön kohteena olevista kangasmalleista yksi ("P") koostuu palloista, jotka on sommiteltu päällekkäin siten, että taempi pallo ei näy kokonaan. Pallojen osia eri tavalla värittämällä on saatu useita eri näköisiä kangasmalleja.

Toisessa kangasmallissa ("R") on käytetty kuviota, joka muodostuu kahdesta kärjekkäin asetetusta kolmiosta. Kuviot on ensimmäisessä vaihtoehdossa sijoitettu vinoihin riveihin ja toisessa vaihtoehdossa limittäen siten, että ne peittävät lähes koko pinnan. Vaihtoehdot on myös väritetty eri tavalla.

Kolmannessa kangasmallissa ("K") on kaarevilla viivoilla tyyllitelty tiheästi seisovia kuusia, joiden oksilla, viivojen päällä, on vaihdellen vihreitä ja harmaita täpliä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät kaksi ensin kuvattua kangasmallia ("P" ja "R") ole siinä määrin omaperäisiä ja itsenäisiä teoksia, että ne olisivat tekijänoikeudellisesti suojattavia teoksia. Sen sijaan viimeksi kuvattua mallia ("K") tekijänoikeusneuvosto pitää siinä määrin omaperäisenä ja itsenäisenä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:ssä suojattu teos.

Koska "P" ja "R" -mallit eivät tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan ole tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia, ei niiden mahdollisella kopioimisella ole tekijänoikeudellista merkitystä. Tästä syystä neuvosto ei ole verrannut malleja niiden kanssa samanlaiseksi väitettyihin kankaisiin. Tekijänoikeusneuvoston toimialaan ei kuulu ottaa kantaa siihen, voitaisiinko A:n suunnittelemaa kangasmalleja mahdollisesti suojata mallioikeuden nojalla.

"K"-mallia koskevassa kankaassa on punaisella pohjalla kaarevia, toisistaan selvästi erillään olevia mustia viivoja. Yhteistä kankaalle ja A:n suunnittelemaalle mallille on, että molemmissa on käytetty kaarevia viivoja. Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan kangasta ja A:n suunnittelemaa kankaan luonnosta ei voida pitää saman teoksen kappaleina.